

روز سه شنبه ۱۲ مهر ۱۴۰۱: قانونگذاری، سیاست گذاری و راهبری امور سالمندان

ما کشوری هستیم که با شتاب به سمت تغییر ترکیب جمعیتی می‌رود، جمعیت سالمندی ما رشد زیادی دارد و این مسئله موجب شده که ما در آینده نیز با این پدیده مواجه شویم.

هر چند دنیا قبل از ما تجربه سالمندی را داشته و ما می‌توانیم از تجربه دنیا در این مسئله استفاده کنیم اما شرایط خاص فرهنگی و اجتماعی جامعه ما ایجاب می‌کند که مسئله سالمندی را با یک رویکرد بومی و با رویکردی که متناسب با شرایط ملی خودمان است نگاه کنیم و ببینیم که در این حوزه چه کارهایی می‌توانیم انجام بدهیم.

سالمندی جمعیت یکی از بزرگترین موفقیت‌های بشری است که مرهون پیشرفت و رشد تکنولوژی، گسترش و مراقبت‌های بهداشتی اولیه، پیدایش تکنولوژی جدید در پیشگیری، تشخیص و درمان بیماریها، بهبود شرایط اقتصادی-اجتماعی و به دنبال آن کاهش مرگ و میر، افزایش زاد و ولد و امید به زندگی است این در حالی است که این موفقیت بزرگ، بدون برنامه ریزی، آمادگی و سیاست گذاری صحیح می‌تواند به یکی از چالش‌های بزرگ کشور تبدیل شود. این افزایش جمعیت سالمند در کشور ما از شتاب بسیاری برخوردار است.

بدیهی است سیاست گذاری و برنامه ریزی سیاسی-اقتصادی مبتنی بر تغییرات سنی جمعیت، در پاسخگویی به نیازهای آحاد جامعه از جمله سالمندان، بسیار حائز اهمیت است. برنامه ریزی برای داشتن سالمندان توانمند، فعال و سالم در فاز جمعیتی آینده، می‌تواند سالمندی جمعیت را تبدیل به یک فرصت مناسب برای سالمندان و جامعه کرده و از بسیاری از مشکلات اجتماعی و اقتصادی که ممکن است با سالمندی جمعیت ایجاد شود، جلوگیری نماید. باید متناسب با ویژگی‌های همجانبه این گروه سنی، سیاستگذاری و برنامه ریزی جامع انجام شود.

با بررسی طرح‌هایی که در جهان برای بهبود وضعیت سالمندان اجرا می‌شود متوجه می‌شویم نتیجه اساسی این طرح‌ها "ادغام دوباره سالمندان در جامعه" است. در واقع ایده اصلی این است که سالمندان به عنصری جدا از جامعه تبدیل نشوند. هدفمند کردن سیاست‌های رفاهی در حوزه سالمندان و بازنشستگان هم باعث همبستگی اجتماعی بیشتر و هم سبب جلوگیری از هزینه‌های جدید می‌شود.

نکته دوم مشارکت فعال جامعه در سیاست‌های رفاهی حوزه بازنشستگی است. این مشارکت ماهیتی اجتماعی و نه اقتصادی دارد. منظور از این مشارکت، خصوصی سازی خدمات به سالمندان نیست اگر چه بخش خصوصی هم می‌تواند در این زمینه فعال باشد. تقویت همبستگی اجتماعی یکی از نیازهای مهم جامعه ما است که می‌تواند در بخش‌های مختلف جامعه و از طریق سیاست‌های متنوع محقق شود.

افزایش جمعیت سالمندان بر ابعاد مختلف اجتماعی اقتصادی از جمله بر منابع بهداشت و درمان تبعاتی خواهد داشت، نتایج یک بررسی نشان می‌دهد که سهم هزینه‌های بهداشت و درمان خانوارهای دارای سالمند تقریباً دو برابر این سهم برای خانوارهای بدون سالمند است.

علل این امر عبارت است از: مصرف متوالی و به دفعات بیشتر از خدمات سلامت، طولانی تر شدن مدت استفاده از خدمات (مانند افزایش مدت اقامت و بستری در بیمارستان‌ها و اقامت گاه‌های سلامت) و گرانی هزینه‌های دارویی و درمانی در هر دوره از درمان

در مقایسه با سایر گروه های سنی به جهت نوع بیماری و میزان پاسخ دهی به درمان ها. بنابر این می توان گفت افزایش هزینه های درمان با سالمند شدن جمعیت ، ارتباط مستقیم دارد.

در مطالعه ای که در خصوص اولویت های سیاست گذاری سالمندی فعال برای ایران انجام گردیده است، تغذیه از جمله عوامل تاثیرگذار در زندگی سالمندان و مناسب جهت اولویت بندی سیاستگذاری سالمندی فعال می باشد. توجه به تغذیه در این دوران به دلیل تغییر نیازهای تغذیه ای بدن از اهمیت به سزایی برخوردار است.

در این مطالعه اشتغال از مولفه های موثر بر اولویت بندی سیاست گذاری سالمندی فعال در نظر گرفته شده است. در جهانی که سریعاً رو به پیر شدن می رود افراد سالمند می توانند نقش مهمی در فعالیت های داوطلبانه انتقال دانش و تجربه داشته باشند.

یادگیری و آموزش نقش حیاتی در حفظ عملکرد شناختی و توانایی های ذهنی در سنین سالمندی بازی می کند. اولین موضوعی که سالمندان با آن مواجه هستند مسئله گذران دوران سالمندی است همچنین در این مطالعه تأمین مسکن از مولفه های موثر بر اولویت بندی سیاستگذاری سالمندی فعال مطرح گردیده است. مطالعه حاضر سلامت روان را نیز از مولفه های موثر سالمندی جهت اولویت گذاری می داند. سلامت روان یک مسئله جدی و توجه به تشخیص و درمان اختلالات روانی در صورت عدم درمان یا درمان ناکافی می تواند به آشنایی از پیامدهای نامطلوب سلامتی مانند سوءتغذیه، ضعف جسمانی، کاهش عملکرد، کاهش کیفیت زندگی و در نهایت مرگ منجر گردد.

از دیگر مولفه های موثر سالمندی برای اولویت گذاری می توان شهرسازی و مناسب سازی فضاها را نام برد تا ضمن وجود فضاهایی متناسب با جسم و روحیات افراد و کاهش افسردگی در سالمندان آسیب های جسمی ناشی از زمین خوردن کاهش یابد.

در این مطالعه بهبود سواد سلامت به عنوان استراتژی مهم در بهبود وضعیت سالمندان در نظر گرفته شده است. سواد سلامت می تواند در کنترل و خود مدیریتی بیماریها در سالمندان، کاهش بار مراجعه به مراکز بهداشتی درمانی و کاهش هزینه های نظام سلامت موثر باشد، لذا عدم توجه به برنامه ریزی و سیاست گذاری در زمینه ارتقای سواد سلامت می تواند مشکلات اجتماعی، اقتصادی و بهداشتی را در بر داشته باشد. همچنین لزوم تغییر نگرش جامعه به سالمندی در جهت ادامه زندگی پربار برای سالمندان ضروری می باشد.

با توجه به افزایش درصد گروه سنی سالمندان و به منظور سیاستگزاری و بازتعریف مأموریت های دستگاه های اجرایی برای پاسخ به نیازهای این گروه سنی تدوین سند ملی سالمندان کشور در دستور کار قرار گرفت.

این سند با همکاری سازمان ها و دستگاه های اجرایی ذیربط و با هدف ایجاد جامعه ای بدون تبعیض سنی و رسیدن به بهترین پیامد برای همه ی سنین و ارائه یک چارچوب برای پاسخ مناسب به چالش ها و فرصت های سالمندی فردی و سالمندی جمعیت، تدوین شد و در سال ۱۳۹۸ به دستگاه های اجرایی کشور ابلاغ گردید. این سند چارچوبی برای هدایت سیاست گذاری ها، برنامه ها و فعالیت های آینده در امور سالمندان کشور است و مشتمل بر شش هدف کلی است که برای هر یک راهبرد ها و سیاست های اجرایی تعیین گردیده است که در ذیل به آن اشاره خواهد شد.

اهداف سند مذکور که با توجه به اسناد بالا دستی (قانون اساسی و سیاست های ابلاغی مقام معظم رهبری در حوزه سلامت و سیاست های کلی جمعیت) و بررسی وضعیت موجود و شرایط مطلوب تدوین شده است ، برقراری عدالت در تأمین سلامت و رفاه اجتماعی حوزه سالمندان است . مهمترین جهت گیری های لحاظ شده در هر هدف جهت تعیین راهبردهای و سیاست های اجرایی شامل موارد ذیل می باشد:

۱- ارتقا سطح فرهنگی جامعه در خصوص پدیده سالمندی که راهبردهای آن مشتمل است بر استفاده از ظرفیت های رسانه ها در راستای ارتقای منزلت سالمندان و بهره مندی از توان دستگاه های اجرایی و ظرفیت های بخش خصوصی، تعاونی و سازمان های مردم نهاد در راستای احیا و ارتقای منزلت سالمندان است.

۲- توانمند سازی سالمندان که راهبرد های آن شامل آموزش و مهارت آموزی فرد و مراقبین سلامت سالمندان و ایجاد توسعه محیط های توانمند ساز و توسعه مشارکت اجتماعی سالمندان است.

۳- حفظ و ارتقاء سلامت جسمی روانی اجتماعی و معنوی سالمندان که راهبردهای آن شامل توسعه کمی و کیفی اقدامات پیشگیرانه و خدمات درمانی، توسعه کمی و کیفی خدمات توان بخشی و خدمات سلامت معنوی و معنا داری زندگی برای سالمندان است.

۴- تقویت حمایت های اجتماعی برای ارتقاء سرمایه های اجتماعی که راهبرد های آن شامل تامین معیشت خدمات مالی به سالمندان و توسعه و تقویت خدمات نگهداری از سالمندان و حمایت از توسعه خدمات اجتماعی، دینی، معنوی، فرهنگی، هنری، تفریحی و سیاحتی سالمندان است.

۵- توسعه زیر ساخت های مورد نیاز در امور سالمندی که راهبرد های آن شامل تامین سرمایه انسانی و توسعه فناوری در خدمت رسانی به سالمندان، مدیریت آمار و اطلاعات سالمندان و نهاد سازی در حوزه سالمندی است.

۶- تامین منابع مالی پایدار برای نظام حمایتی از سالمندان که راهبرد های آن مشتمل است بر تامین منابع مالی مورد نیاز برای اجرای سند و خدمات حوزه سالمندی و و تخصیص عادلانه و بهینه منابع مالی.

در مجموع می توان گفت توجه همه جانبه به تبعات سالمند شدن جمعیت و فراهم ساختن زیر ساخت های لازم برای مواجهه با این تغییر دموگرافیک، نیازمند اجرایی شدن سند ملی سالمندان است. باید کوشید تا موانع، خلا های قانونی احتمالی و سایر عواملی که ممکن است اجرایی شدن سند مذکور را به تعویق بیندازد در اسرع وقت شناسایی و مرتفع گردد. امید که با اهتمام تمامی دستگاه های ذیربط در آینده ای نه چندان دور شاهد ثمرات این امر در پاسخگویی به نیازهای سالمندان و بهره مندی آنان از فرصت های برابر در دسترسی به خدمات و ارتقاء کیفیت زندگی این عزیزان باشیم.